herpy

GEKONY

Western banded gecko

Coleonyx variegatus

Mały, smukły gekon pustynny z południowo-zachodnich Stanów Zjednoczonych i północno-zachodniego Meksyku, o jedwabiście miękkiej skórze, ruchomych powiekach i pasach w kolorze żółtym i brązowym. Dorasta zaledwie do 10-15 cm, podczas polowania unosi ogon nad grzbiet niczym skorpion i potrzebuje ciepłego, suchego terrarium z jedną wilgotną kryjówką.

Rodzina: Eublepharidae Dawna nazwa: *Stenodactylus variegatus; Eublepharis variegatus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**10-15 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**5-15 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Skalny i naziemny**
Środowisko	**Pustynia, półpustynia i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**40 × 30 × 25 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**24-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-34 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**30-50%**
UVB	**Niewymagane**
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Zniesienia w roku	**1-3**
Inkubacja	**40-50 dni** przy 27-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Coleonyx variegatus to mały, smukły i elegancki gekon, który pod wieloma względami przypomina miniaturową wersję *Eublepharis macularius*. Należy do eublefarowatych (Eublepharidae) i podobnie jak one ma ruchome powieki oraz pionowe źrenice. Skóra jest miękka, pokryta drobnymi, ziarnistymi łuskami bez guzków, głowa ma trójkątny kształt, palce są długie i cienkie, a ogon jest przewężony u nasady. Gekon nie ma lamelek przylgowych i nie potrafi wspinać się po szkle, ale chodzi po szczelinach skalnych i bywa też widywany w krzewach.

Kolor podstawowy jest bladożółty, różowawy lub jasnoszary, z jasnobrązowymi do brązowych poprzecznymi pasami na ciele i ogonie, a ubarwienie bardzo różni się w zależności od regionu. U młodych zwierząt pasy są wyraźne i ciągłe. Z wiekiem rozpadają się na plamy, a u niektórych dorosłych osobników zostają już tylko plamy. Samiec ma po obu stronach nasady ogona mały kolec i jest to najłatwiejszy sposób rozróżnienia płci.

Dorosłe zwierzęta osiągają 10-15 cm długości razem z ogonem, a długość od pyska do kloaki rzadko przekracza 7-8 cm. Samice są często nieco większe od samców. Dorosłe osobniki ważą średnio około 4,6 g, a świeżo wyklute młode mają zaledwie kilka centymetrów długości. Ogon może zostać odrzucony i odrasta, ale nowy ogon zwykle nie ma takiego samego

wzoru w pasy jak reszta ciała.

Gdy gekon poluje lub czuje się zagrożony, wygina ogon nad grzbiet i nim macha. Przypomina to skorpiona i w Kalifornii Dolnej wiele osób uważa, że te zwierzęta są jadowite. Nie są, za to same zjadają małe skorpiony. Schwytane mogą wydać krótki, piszczący dźwięk.

Gatunek został opisany przez Spencera Bairda w 1858 roku jako *Stenodactylus variegatus*. Nazwa gatunkowa oznacza pstry, a nazwa rodzajowa *Coleonyx* pochodzi z greki i oznacza pazur w pochwie, ponieważ pazury tkwią w pochewce z łusek. Obecnie wyróżnia się cztery podgatunki: *abbotti* z okolic San Diego, *peninsularis*, *sonoriensis* oraz formę nominatywną *variegatus*. Dawne podgatunki *bogerti* i *utahensis* połączono z formą nominatywną, ponieważ badania DNA nie pozwoliły ich odróżnić. Zwierzęta z hodowli dostępne w handlu rzadko mają określony podgatunek.

Występowanie i środowisko

Gatunek występuje w południowo-zachodnich Stanach Zjednoczonych i północno-zachodnim Meksyku. W USA spotyka się go w południowej Kalifornii, południowej Nevadzie, w skrajnym południowo-zachodnim narożniku Utah, na dużej części Arizony oraz w południowo-zachodnim Nowym Meksyku. W Meksyku żyje w Sonorze i na całym Półwyspie Kalifornijskim, podawany jest też z Sinaloi. Występuje ponadto na kilku wyspach u wybrzeży Kalifornii Dolnej.

W Kalifornii forma nominatywna zamieszkuje pustynie na wschód od południowych pasm górskich, a na północy wzdłuż wschodniej strony Sierra Nevada aż po okolice Bishop. Podgatunek *abbotti* żyje w nadmorskich rejonach południowej Kalifornii i północnej Kalifornii Dolnej. Tam, gdzie oba się spotykają, istnieje wąska strefa form pośrednich.

> **Naturalny zasięg:** Stany Zjednoczone i Meksyk.

ŚRODOWISKO

Gekon zamieszkuje suche tereny: równiny porośnięte kreozotem (*Larrea*), pustynie z krzewami szałwii, lasy sosen pinii i jałowców oraz chaparral. Preferuje teren skalisty, ale spotyka się go także na wydmach i w suchych korytach rzek, od miejsc położonych poniżej poziomu morza do wysokości około 1500 m n.p.m. Roczne opady wynoszą zwykle 30 cm lub mniej, a temperatura silnie waha się między dniem a nocą oraz między porami roku.

Gatunek jest ściśle nocny i dzień spędza w norach i pod kamieniami. Wychodzi dopiero około pół godziny po zachodzie słońca, więc to ciemność skłania go do aktywności. Najaktywniejszy jest przy 27-29 °C, ale może przebywać na zewnątrz od poniżej 16 °C w wietrzne wiosenne noce do około 32 °C. Zimą, zwykle od listopada do lutego, zapada w spoczynek zimowy. Gatunek dobrze radzi sobie także w miastach: w Las Vegas dzikie osobniki żyją w skrzynkach zraszaczy i studzienkach wodomierzy, gdzie jest wilgotno i ciemno.

Hodowla

TERRARIUM

Gatunek przebywa głównie na ziemi, więc powierzchnia dna jest ważniejsza niż wysokość. Jedno lub dwa zwierzęta potrzebują terrarium o wymiarach co najmniej 40 × 30 × 25 cm, aby było miejsce na wyraźny gradient temperatury i wybór między strefą suchą a wilgotną. Im większe, tym lepiej. Więcej zwierząt wymaga więcej miejsca i więcej kryjówek.

Zastosuj podłoże z piasku lub mieszanki piasku z torfem w cienkiej warstwie, żeby samice nie mogły przed tobą ukryć jaj. Zapewnij wiele kryjówek, zarówno suchych, jak i jedną wilgotną. Płaskie kawałki korka to dobry wybór: są lekkie, imitują kamienie, pod którymi zwierzęta chowają się w naturze, i nie zrobią krzywdy, jeśli się przewrócą. Jeśli używasz kamieni, muszą leżeć tak stabilnie, żeby nie mogły spaść na zwierzę. Żywe rośliny nie przynoszą temu gatunkowi korzyści i można z nich zrezygnować. Pokrywa musi szczelnie przylegać, bo zwierzęta są małe i szybkie. Szklane terraria z siatkową pokrywą słabo trzymają ciepło i często trzeba je ogrzewać zarówno od dołu, jak i od góry.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Gatunek znosi duże wahania, ale potrzebuje wyraźnego gradientu, aby sam mógł wybierać. Utrzymuj w terrarium za dnia 24-28 °C oraz strefę ciepłą o temperaturze 30-34 °C. Lepiej zacząć od 30-32 °C niż od górnej granicy. Nocą temperatura może spaść do 18-22 °C.

Do ogrzewania lepiej użyć maty grzewczej lub taśmy grzewczej pod jedną trzecią do połowy dna niż lampy, ponieważ lampy wysuszają terrarium. Steruj ogrzewaniem za pomocą termostatu i mierz temperaturę wewnątrz kryjówek. Jeśli używasz lampy, powinna być czerwona lub niedająca światła, aby nie przeszkadzała zwierzętom.

Zimą zwierzęta odpoczywają przez dwa do trzech miesięcy, tak jak w naturze. Wyłącz ogrzewanie i pozwól zwierzętom odpoczywać w temperaturze 17-19 °C bez karmienia. Zawsze muszą mieć dostęp do wody i dobrze jest sprawdzać je co tydzień.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek pochodzi z rejonów o bardzo niewielkich opadach i traci przez skórę niewiele wody. W przeliczeniu na gram masy ciała odparowuje zaledwie około jednej piątej tej ilości wody co blisko spokrewniony *Coleonyx mitratus* i tylko nieco więcej niż *Eublepharis macularius*. Powietrze w terrarium powinno więc być suche, a podłoże nie może być utrzymywane w stanie mokrym.

Gekon potrzebuje natomiast wilgotnej kryjówki, z której korzysta podczas linienia i często także jako miejsca składania jaj. Zrób ją z zamkniętego plastikowego pojemnika lub glinianego naczynia z otworem wejściowym i wilgotnym podłożem, i utrzymuj ją wilgotną. Wystarczy zraszać jeden róg terrarium raz lub dwa razy w tygodniu. Zawsze stawiaj płytką miskę ze świeżą wodą. Wilgotność powietrza nie jest dla tego gatunku udokumentowana; w pozostałej części terrarium utrzymuj 30-50 %. Najważniejsze, aby zwierzę mogło wybierać między strefą suchą a wilgotną.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest ściśle nocny i dzień spędza w kryjówce. UVB nie jest konieczne, jeśli owady oprósza się wapniem z witaminą D3, a w przypadku pustynnych gatunków *Coleonyx* jest wręcz odradzane. Źródłem ciepła może z powodzeniem być element grzewczy niedający światła.

Zapewnij zwierzętom naturalny rytm dobowy i roczny, ze światłem za dnia i całkowitą ciemnością nocą. 12 godzin światła latem to dobry punkt wyjścia, a podczas spoczynku zimowego długość dnia skraca się do mniej niż 8 godzin. Unikaj silnego światła, które sprawia, że zwierzęta się chowają, i nie włączaj światła nocą.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gekon żywi się żywymi owadami. Średniej wielkości mączniki mogą stanowić pokarm podstawowy, a świerszcze, larwy barciaka i małe karaczany zapewniają urozmaicenie. Ofiara musi być mniejsza niż odległość między oczami zwierzęcia, więc małe młode wymagają bardzo drobnych owadów. Wiele osobników bierze pokarm z pęsety, co zmniejsza ryzyko połknięcia podłoża.

Dorosłe zwierzęta karmi się około trzech razy w tygodniu taką ilością, jaką zechcą zjeść. Przy co drugim karmieniu oprószaj owady dobrym preparatem wapniowo-witaminowym z witaminą D3. Gutloading pomaga tylko wtedy, gdy owady karmowe dostają porządny preparat w proszku, bo same owoce i warzywa nie dostarczają im wystarczająco wapnia. Dobrym pomysłem jest też mała miseczka z wapniem w proszku w terrarium, bo właśnie ten gatunek chętnie go zlizuje. Podczas spoczynku zimowego zwierzęta nie dostają pokarmu.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gekon jest płochliwy i szybki, zwłaszcza osobniki odłowione z natury, i łatwo odrzuca ogon, gdy czuje się zagrożony. To przede wszystkim zwierzę do obserwacji. Wieczorem wychodzi i poluje z ogonem wygiętym nad grzbietem. Potrafi też być ciekawski i aktywny, a niektóre osobniki biorą pokarm z palców. Jeśli musisz go wziąć do ręki, trzymaj go nisko nad stołem lub podłogą i nigdy nie chwytaj za ogon.

Samców nie wolno trzymać razem, ponieważ się nie tolerują. Samca można trzymać z jedną lub kilkoma samicami, a grupy samic zwykle się sprawdzają. Samice mogą jednak stresować się nawzajem, więc obserwuj, czy nie ma niepokoju, i rozdziel zwierzęta, jeśli któreś źle się czuje. Najbezpieczniejsze są pojedyncze osobniki lub para o znanej płci. Małych młodych nie zawsze da się seksować, więc trzymaj je osobno lub pod nadzorem, aby młode samice nie zostały zbyt wcześnie pokryte.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce rozpoznaje się po dwóch małych kolcach u nasady ogona i rzędzie porów przedkloakowych, widocznych już u młodych samców. Samicom brakuje obu tych cech. Zwierzęta mogą osiągać dojrzałość płciową od około 8 miesięcy, a osobniki o długości ponad ok. 5 cm od pyska do kloaki uważa się za dorosłe. Samice nie powinny jednak składać jaj zbyt wcześnie, ponieważ najpierw muszą zbudować masę ciała i rezerwy. Poczekaj więc, aż samica będzie w pełni wyrośnięta i w dobrej kondycji, zanim zostanie przeznaczona do rozrodu. Dorosły osobnik waży zwykle 4-5 g.

GODY I KOPULACJA

W naturze zwierzęta kopulują w kwietniu i maju po spoczynku zimowym, a w niewoli uzyskuje się najwięcej jaj, gdy się go odtworzy. Pozwól zwierzętom odpoczywać przez dwa do trzech miesięcy od końca listopada w temperaturze 17-19 °C, przy krótszych dniach i bez pokarmu lub z bardzo niewielką jego ilością. Od połowy lutego ponownie podnosi się temperaturę i długość dnia, a zwierzęta karmi się do woli. Kopulacja odbywa się nocą i trwa zaledwie kilka sekund. Samiec gryzie samicę w kark i jest to normalne.

Samice mogą przechowywać nasienie przez wiele miesięcy, a u blisko spokrewnionego *Coleonyx mitratus* zapłodnione jaja zostały złożone cały rok po kopulacji. To dobry powód, by nie trzymać zwierząt razem przypadkowo.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja od maja do września. W naturze są to jedno do trzech zniesień, zwykle po dwa jaja, a wiele samic składa dwa zniesienia w roku. Przed złożeniem jaja widać i można wyczuć przez brzuch jako dwa duże, białe jaja. W niewoli dobry sezon może przynieść więcej zniesień.

Gdy widać jaja, samica musi dostać pojemnik do składania jaj, np. mały plastikowy pojemnik z otworem w pokrywie lub w boku, wypełniony wilgotnym, ale nie mokrym wermikulitem lub torfowcem. Wiele samic składa jaja także w wilgotnej kryjówce. Sprawdzaj pojemnik każdego ranka. Podłoże w pozostałej części terrarium powinno być cienkie, abyś mógł znaleźć zakopane jaja. Przez cały sezon zapewniaj samicy dużo owadów i wapnia i obserwuj, czy nie traci na wadze.

INKUBACJA

Przenieś jaja do małego pojemnika z wilgotnym wermikulitem i zagłęb je do połowy, nie obracając ich. Wodę dodaje się z boku, aby jaja nie zamokły. Inkubuj w temperaturze 27-29 °C i przy wilgotności co najmniej 80 %; w tej temperaturze wyklucie następuje po 40-50 dniach. Niższa temperatura wydłuża ten czas.

Przy wahających się temperaturach 24-32 °C wykluwa się tylko 50-60 % jaj, a wiele młodych ginie w późnej fazie rozwoju. Przy stabilnych 27-29 °C wykluwa się znacznie więcej, a stosunek płci wynosi 1:1. Płeć jest determinowana przez chromosomy płci, a nie przez temperaturę, więc nie da się nią sterować, ale stabilna temperatura jest ważna.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są w chwili wyklucia bardzo małe i to jest największe wyzwanie. Zarówno obchodzenie się z nimi, jak i karmienie wymagają staranności, ponieważ owady muszą być bardzo drobne. Pierwszy raz jedzą po pierwszym linieniu, w wieku 5-8 dni. Podawaj im świeżo wyklute świerszcze lub larwy chrząszcza *Tribolium confusum*, oprószone wapniem, i zawsze zapewnij małą miseczkę ze świeżą wodą oraz wilgotną kryjówkę.

Trzymaj młode pojedynczo lub razem ze zwierzętami tej samej wielkości i rozdziel je, gdy da się rozpoznać samce. Dla tego gatunku nie opublikowano krzywych wzrostu, więc regularnie je waż i oceniaj na podstawie kondycji i aktywności. Młode, które nie rosną, zwykle mają za mało ciepła lub za mało wapnia.

Zdrowie i częste błędy

Gatunek jest odporny, ale doświadczeń z jego utrzymaniem w niewoli jest stosunkowo niewiele, a straty często mają nieznane przyczyny. Typowe problemy to:

- Zatwardzenie po połknięciu podłoża. Suszony torfowiec może zostać połknięty podczas linienia i być śmiertelny. Stosuj zbite, równe podłoże i najlepiej karm z pęsety.
- Utrata ogona podczas brania do ręki lub w wyniku walk. Odrasta, ale bez takiego samego wzoru.
- Utrata masy ciała i brak apetytu, które mogą przenosić się ze zwierzęcia na zwierzę w obrębie hodowli, przy czym przyczyny nie zawsze udaje się ustalić. Dlatego nowe zwierzęta poddawaj kwarantannie i wybieraj osobniki z hodowli.

- Za mało wapnia i witaminy D3, co prowadzi do rozmiękania kości. Oprószaj owady.
- Stała wilgoć w całym terrarium, która powoduje problemy ze skórą. Gatunek jest przystosowany do suchych warunków.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, pełny ogon i stabilną wagę. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon traci na wadze, przestaje jeść lub wydaje się osowiały. Zwierzęta są tak małe, że dawkowanie leków wymaga doświadczonego weterynarza.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.